
Informacije

Informacija

UDK 32(042):378 + 37:32

Riječ dekana na početku školske godine 1988/89.*

Ante Pažanin

Fakultet političkih nauka u Zagrebu

Naš Fakultet je jedan od mlađih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu — prošle smo godine proslavili 25-godišnjicu postojanja i djelovanja. Međutim, Sveučilište u Zagrebu pripada među 22 od 3600 najstarijih današnjih sveučilišta u Evropi; svojim upisom i studijem na Sveučilištu u Zagrebu možete biti ne samo zadovoljni nego i ponosni, jer svoje znanstveno formiranje i obrazovanje započinjete na našoj najstarijoj sveučilišnoj ustanovi koja je s pravom nazvana našom majkom hraniteljicom — Alma Mater Studiorum — majkom koja svojim studentima daje duhovnu hranu. Doduše, duhovnu hranu dobivamo raznim oblicima odgoja i obrazovanja koji počinju vrlo rano i ne mogu se svesti na ono što pruža sveučilište. Ipak, za nas na sveučilištu odgoj i obrazovanje započinju s osamnaestom godinom, tako da bismo u pogledu ne samo struke, nego i općenitih ciljeva studija i obrazovanja, bili uspješniji u izvršavanju svojih zadaća kada bi novoupisani studenti sa sobom donosili manje gotovoga znanja a više radoznalosti i sposobnosti da ulaze u najteže probleme struke, tj. u dubine studija i u prave svrhe obrazovanja ne samo stručnjaka nego cjelovitih ličnosti. Stoga nije najveći problem promašene reforme srednjega školstva u tome što maturanti danas malo znaju, nego što mladi ljudi najvećim dijelom ostaju bez znatiželje i zbiljske potrebe za znanjem, tj. bez želje da nešto zbiljski uvide, spoznaju i istinski znaju. Naravno, uzroci tome su mnogi, ali neodgovornost društvenog života i površnost kućnog odgoja za to naše stanje sigurno su krivlji od samih obrazovnih institucija. To su razlozi što se danas sveučilišna nastava ne može nastaviti na ranije obrazovanje i odgoj, nego mora prije svega stvoriti interes kod mladih ljudi, razviti volju, znatiželju i odvažnost da se mladi ljudi osmjele i uvedu u zbiljski akademski studij i znanstveno istraživanje pomoću velikih djela evropske kulture (filozofije, politike, umjetnosti i znanosti). To posebno vrijedi za pripadnike onih naroda koji kao naši narodi, pojedine od tih vrsta i oblika kulture nemaju izgrađene u vlastitoj tradiciji, nego su upućeni na izvore u drugih naroda i na vrhunce evropske kulture. Nastavljajući se, prije svega, na izvore stare grčke kulture, na grčku umjetnost i politiku mi možemo intelektualnoj tuposti pomodne testomanije, golog pra-

---

* Slijedeći tekst predstavlja pozdravni govor što ga je autor kao dekan Fakulteta političkih nauka u Zagrebu održao 10. listopada 1988.

gmatizma, instrumentalizma, tehnicizma i modernog nihilizma općenito suprotstaviti studij izvornih, velikih i dubokih djela evropske filozofije i politike — djela koja će zagrijati i oplemeniti osjećanje i mišljenje mladih ljudi. U tome valja da dođe do izražaja razlika između školskog učenja i aktivnoga sveučilišnog studiranja.

Svaki je zbiljski akademski studij izvorno doživljavanje, vlastito iskustvo i misaoni napor pojedincu. U tom smislu svaka znanost traži elitizam, pa i političke znanosti, jer vlastitim fizičkim i duhovnim očima i u njima valja doživjeti, vidjeti i spoznati to što su stvari i predmet studija. Ipak, političke znanosti ni kao elite znanstvenih istraživača politike ne gube iz vida svoje političko, a to znači demokratsko, podrijetlo i značenje, kao i izvornu povezanost sa zbiljnošću. Politički znanstvenik nije eo ipso političar nego stručnjak, istraživač, poznavalac svojega znanstvenog područja, koji poput eksperata u drugim sferama tematizira, istražuje, objašnjava i razumijeva probleme i fenomene političkoga života, tako da se on javlja prvenstveno kao savjetnik, a samo kao i drugi građani može postati politički djelatnik ili »političar«. Građaninu kao političkom djelatniku, pa i funkcionaru — ako politolog, novinar itd. dotle dospije — sigurno će pomoći politološko obrazovanje, ali politolog nije političar nego, kako smo rekli, stručnjak i znanstvenik politike.

Nije nimalo slučajno što je Fakultet političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu osnovan u vrijeme početnog demokratiziranja našega društvenog života; njegova je dosadašnja prošlost ovisila, kao što će ovisiti i njegova budućnost, o daljem razvitku zbiljske demokracije i slobode građana kao građana naše političke zajednice. Fakultet političkih nauka nastao je sa svrhom i zadaćom da se zadovolje one potrebe našega društva i razvitka samoupravljačkog socijalizma koje nisu bili u stanju više zadovoljavati ni tradicionalni fakulteti ni razne kadrovske partijske škole. Sabor SR Hrvatske kao osnivač Fakulteta političkih nauka u Zagrebu pošao je pritom od shvaćanja da s demokratiziranjem politike ide istodobno i razvijanje političke znanosti, političke kulture, političke misli i svijesti svih građana kao građana. Vrijedno je spomenuti da je to bio prvi fakultet političkih nauka ne samo u Jugoslaviji nego u socijalističkom svijetu uopće, fakultet na kojem je studij politike, poput svih drugih studija na Sveučilištu, pod jednakim uvjetima dostupan svim građanima. Od početka se u koncepciji našega fakulteta nalazila ideja jedinstva znanstvenoistraživačkog i nastavnog rada, iz čega su se kasnije razvila ne samo tri sadašnja smjera-studija, nego i nekoliko projekata znanstvenog istraživanja u našem institutu za političke znanosti kao i nekoliko postdiplomskih studija.

Nije bilo nimalo slučajno što je prije 13 godina studij ONO i DSZ dodijeljen upravo Fakultetu političkih nauka na Sveučilištu u Zagrebu. Jer, uz istinsku politiku kao naizmjenično sudjelovanje svih građana u upravljanju i vođenju poslova od zajedničkog interesa uvijek je kod najvećih mislilaca evropske politike išla zajedno, odnosno usporedo i misao o sudjelovanju svih građana u obrani i zaštiti države kao političke zajednice. Tako Platon kroz usta svoga brata Glaukona izriče i za nas danas zanimljivu misao o državi, politici i obrani. Nakon što je Sokrat učinio zornom teoriju o nastanku države radi zadovoljavanja mnogih potreba diobom rada i nakon uvode-

nja u državu raznih zanimalja, od pekara i postolara do pjesnika i glumaca, pokušao »povećati državu, ne za malo nego za cijelu vojsku koja će izaći i boriti se s neprijateljima«, Glukon pita: »A što, zar sami građani nisu dosta?« (Država II, 374 a)

Nasuprot militarističkoj Sparti koju zagovara Platon, Glaukon ističe rođenu Atenu i njezinu demokratsku tradiciju, ali ne da bi je izručio nesprennu neprijatelju, nego on već vidi da je obrana domovine, njezine slobode, mira i osiguranja preduvjeta za razvitak i napredak stvar svih građana. Na to je mislio i Karl Marx kada je svoj komunizam nazvao »novom Atenom« (to znači Atenom bez ropstva), a stvar njegove obrane i zaštite izrazio pojmom »naoružanog naroda«. Slobodno se može reći da su u temelju naše samoupravne koncepcije ONO i DSZ iste misli. Naime, istinska politika, politika ne kao otuđenje i klasna vladavina, nego politika kao naizmjenično vladanje građana kao građana — a to je izvorni smisao politike i demokracije, ne »demokracije« ulice, anarhije i nasilja nego kao odnošenja slobodnih i jednakih građana uvijek veže uzase i jednu takvu, sebi sličnu, koncepciju općenarodne obrane i samozaštite društva. U smislu te povezanosti bilo je logično i, gledano na dugu stazu jedino ispravno, da se u općem širenju suvremenih znanstvenih istraživanja i na njima razvijenih akademskih studija za obrazovanje stručnih kadrova na raznim područjima društvenoga života potraži stručno i znanstveno utemeljenje i za potrebe ONO i društvene samozaštite i da se studij za tu problematiku razvija upravo na Fakultetu političkih nauka.

Naravno, time se nije moglo ostati pri nastavnom planu i programu jedinstvenoga politološkog studija s kojim smo počeli 1962. godine kada smo počeli razvijati političke znanosti, pa i samu politologiju kao institucionalno utemeljenu. Fakultet se i na području politoloških disciplina razvijao, uz vrlo mukotrpan pionirski rad, pa je to još razumljivije za novinarstvo. Stalno i kontinuirano smo usklađivali proces nastave, kako s društvenim potrebama, tako i s novim spoznajama, a to znači s kvalitetnijim obrazovanjem stručnjaka na sva tri smjera našega današnjeg studija. Usavršavanje znanstvenih disciplina, specijalnih struka, njihovo stručno profiliranje, ali i razvijanje fundamentalnih znanosti humanističkog usmjerenja — što je od početka bilo pozitivno obilježje studija na našem fakultetu — stalno su zaokupljali našu pažnju. I sada rade stručne komisije Znanstveno-nastavnog vijeća kako bi se na sva tri smjera usavršili i osuvremenili planovi i programi studija, i to ne samo na najnovijem novinarskom smjeru, nego i na ONO i na politologiji. Teškoće su pritom razne, ali prije svega materijalne i prostorne, koje nam onemogućuju da izvodimo još kvalitetniji i još funkcionalniji studij. Potrebe za novim kadrovima postoje, a i sami moramo stvarati svoje kadrove posebno na najmlađim smjerovima studija. Politolozi su se afirmirali mnogim svojim znanstvenim i stručnim radovima kao i u raznim sferama naše javnosti. To možemo reći i za nastavnike i stručnjake za područje ONO i društvene samozaštite, pa se nadamo da će te pozitivne rezultate našega fakulteta potvrditi i novinarski studij. Naše očekivanje je tim opravdanije što je s našega fakulteta već do sada potekao dobar dio najboljih današnjih novinara kuće Vjesnik, Radio i televizije Zagreb itd. To su najvećim dijelom stručnjaci koje smo obrazovali na ovom fakultetu.

Kada je riječ o obrazovanju općenito, a o obrazovanju novinara posebno, dobro je podsjetiti na misli Friedricha Nietzschea, koji je prije 115 godina, govoreći u »Akademsom društvu« u Baselu o budućnosti obrazovnih zavoda, žurnalistiku nazvao »klebrige verbindende Schicht«, »Ljepljivi povezujući sloj koji se sada ubacio među znanosti«, vjerujući da će on ispuniti onu zadaću koja je u modernom dobu ostala neriješena u odnosu između »klasičnog« odgoja i obrazovanja što ga zahtijevaju moderne pojedinačne znanosti, koje se u naletu novoga vijeka oslobađaju od tradicije, osamostaljuju i razvijaju tako da smanjuju i uništavaju »klasično obrazovanje«. U Nietzscheovo doba još se pitalo da li dati puno ili malo »klasičnog obrazovanja«. Danas, u svijetu svemoći tehnike čitavoga svijeta života, to se pitanje više ni ne postavlja, kao da smo zbilja već izručeni jednostranosti stručnjaštva i pragmatizma, tj. kao da je stručnjaštvo samo sebi svrhom, a ne tek sredstvom za dobar ljudski život. U tom su smislu i naši redovni studenti novinarstva prošle godine isticali da je u njihovu četvorogodišnjem studiju puno klasičnih disciplina, posebno filozofije i drugih duhovnih i temeljnih društvenih znanosti, a to su sve one znanosti koje se ne mogu svesti na tehnike i stručnjačko umijeće, nego zahtijevaju vlastiti umni napor pojedinca i pridonose njegovu osobnom ljudskom obrazovanju. Čini se da bi bila poželjna još veća zastupljenost tih znanosti, jer je u njima riječ o razumijevanju čovjeka u njegovim bitnim svrhama i konkretnim povijesnim uvjetovanostima humanog življenja. Tu je zapravo prisutno staro pitanje: da li u suvremenom obrazovanju valja dati više ili manje temeljnih znanja koja se stječu pomoću klasičnih djela politike i filozofije, odnosno pomoću duhovnih znanosti općenito, ili se potpuno prepustiti stručnom profiliranju što ga zahtijevaju zadaci struke, moderna specijalizacija i pojedinačne pozitivne znanosti, koje se kao takve posvećuju dragocjenim i korisnim, ali ograničenim zadacima svoga područja i struke.

Nietzsche je mislio da se upravo u »žurnalistici« ujedinjuju oba ta aspekta: »Proširenje i sužavanje obrazovanja ovdje si daju ruku; žurnal stupa upravo na mjesto obrazovanja... U žurnalu kulminira navlastita namjera obrazovanja sadašnjosti: kao što je jednako tako žurnalist, sluga trenutka stupio na mjesto velikog genija, voditelja za sva vremena, izbavitelja trenutka« (Werke III, München 1956, str. 194). Nietzsche zna da novinar kao »sluga trenutka« svoju zbiljsku zadaću u suvremenoj javnosti i zbiljskom obrazovanju može uspješno ispuniti samo ako je u sebe preuzeo djela genija kao »izbavitelja trenutka«... U protivnom dolazi do »lažnog odgoja«, pa Nietzsche s pravom upozorava na novinarsko »nadničarenje« i tezgarenje (Tagelöhneri), ali i na u suvremenim prilikama uzaludni »beskorisni sada najnaporniji rad učitelja... koji npr. želi nekog učenika uvesti natrag u beskonačno daleki i teško dohvatljivi svijet helenskog (duha) kao u pravu domovinu obrazovanja« (ibidem).

Ukazujući na malodušnost koja u takvim prilikama obuzima čovjeka, Nietzsche istodobno poziva na odvažnost i »iskrenost« čovjekova samorazumijevanja, na spoznajnu genijalnost i »ispravnu praksu«... Sad, naravno, nije moguće ulaziti u analizu »prave genijalnosti« kao onog istinskoga znanja koje u istom individuumu omogućuje ispravnu, tj. pravednu praksu, kao ni u analizu tzv. »trezvenih praktičara« kojima nedostaju »dobri i novi

uvidi«, pa otuda i »ispravna praksa«. U toku studija upoznat ćete te misli i vidjeti kako su se one razvijale od Platona i Aristotela preko Hegela i Marxa do naših dana.

Neovisno o Nietzscheovoj teoriji genija i nadčovjeka tu odvažnost i povjerenje u ispravno znanje i ispravnu praksu mora imati svatko tko se odlučio na studij duhovnih znanosti i na pripadništvo eliti duha i sposobnosti u ranije spomenutom smislu, koji vrijedi i za političke znanosti u pluralnosti svih naših triju studija. To mora imati posebno omladina jer, kako reče Platon, »mladima pripadaju svi veliki i trajni naponi« (*Država VII*, 536 d). Hegel je u tom smislu isticao, da od omladine očekuje da sa sobom donese »povjerenje u znanost i povjerenje u samu sebe«, jer bez toga se ona ne može odvažiti na zbiljski studij i na napor koji treba uložiti pri dohvaćanju istine već u početnom uvođenju u filozofiju. Bez »odvažnosti istine« i povjerenja u moć duha nema ne samo pristupa filozofiji nego ni kulturnoj baštini i tradiciji uopće, a bez njih smo izručeni nihilizmu i barbarstvu modernoga tehnicizma. Da se to ne bi dogodilo valja otpočetak prionuti na ozbiljan rad, jer samo tako možemo uspješno razvijati i sebe i političke znanosti.

Fakultet političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu nastao je sa svrhom da razvija političke znanosti u pluralu. Stoga smo najprije počeli s obrazovanjem politologa i izgradnjom politologije u užem smislu, da bi se desetak godina kasnije djelatnost fakulteta proširila i na obrazovanje profesora i stručnjaka za područje ONO i DSZ, a zatim i na sferu javnog komuniciranja (najprije dvogodišnji paralelni studij novinarstva, a ove godine upisujemo treću generaciju četvorogodišnjeg dodiplomskog studija novinarstva). Kad se tome dodaju svi oblici izvanrednog studija, doškolovanja i studija uz rad, postdiplomski studij za usavršavanje i magisterij političkih znanosti, onda se najbolje vidi u kakav smo se veliki i raznovrsni studij razvili. Svrha svih naših studija i danas je zajednička: da se razviju svojevrsne političke znanosti, formiraju raznovrsni profili stručnjaka, obrazuju sposobni, savjesni i odgovorni intelektualci i građani naše domovine samoupravne socijalističke federativne Jugoslavije. Tu ulogu, dakako, ne mogu ispuniti sami nastavnici i samo u nastavnim oblicima (predavanja, seminari, vježbe) nego to mogu potpuno ozbiljiti zajednički samo nastavnici i studenti kao i ostalo osoblje Fakulteta i njegove razne institucije i oblici stručnog, znanstvenog, političkog i kulturno-zabavnog života, u čemu posebnu zadaću ima studentska i ostale društvene organizacije.